

**TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA FAOLIYATINI INNOVATSION
MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH
YO‘NALISHLARI**

Gafurova Dilshoda Farxotovna

*Samarqand iqtisodiyot va servis
instituti “Moliya” kafedrasini
mustaqil izlanuvchisi*

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi tijorat banklarining investitsiya faoliyatini innovatsion moliyaviy texnologiyalar asosida takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqot doirasida banklarning investitsiya resurslarini shakllantirish va samarali joylashtirish jarayonlarida yuzaga kelayotgan muammolar, investitsiya portfelini boshqarish samaradorligi hamda raqamli texnologiyalarning bank investitsiya qarorlariga ta'siri tahlil qilingan. Tadqiqot natijasida tijorat banklarida investitsiya faoliyatini rivojlantirish, risklarni kamaytirish va moliyaviy texnologiyalardan samarali foydalanish bo'yicha ilmiy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banki, investitsiya faoliyati, moliyaviy texnologiyalar, innovatsiya, raqamli bank, investitsiya portfeli, bank risklari, moliyaviy samaradorlik.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida bank tizimining barqaror rivojlanishi nafaqat kreditlash jarayonlariga, balki investitsiya faoliyatining samaradorligiga ham bevosita bog'liq. Tijorat banklari iqtisodiyotda vaqtincha bo'sh moliyaviy resurslarni jalb qilish, ularni samarali taqsimlash va investitsion jarayonlarni moliyalashtirish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi muhim institut hisoblanadi.

Global moliya bozorida raqamli transformatsiya jarayonlarining kuchayishi tijorat banklarining investitsiya faoliyatini tashkil etish usullariga yangi talablarni qo'ymoqda. Xususan, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan tahlil tizimlaridan foydalanish investitsiya qarorlarining sifati va tezkorligini oshirish imkonini bermoqda.

Shu bilan birga, tijorat banklarida investitsiya portfelini shakllantirish, investitsiya risklarini baholash, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va raqamli texnologiyalarni amaliyotga tatbiq etish bilan bog'liq qator muammolar mavjud. Bu esa mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlar olib borish zaruratini belgilaydi.

Tadqiqot maqsadi va vazifalari. Tadqiqotning asosiy maqsadi tijorat banklarida investitsiya faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- tijorat banklarining investitsiya faoliyatining nazariy asoslarini o'rganish;
- bank investitsiya portfelining shakllanish xususiyatlarini tahlil qilish;
- investitsiya faoliyatiga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash;

moliyaviy texnologiyalarning bank investitsiya jarayonlariga ta’sirini baholash;
investitsiya risklarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish.

Tijorat banklarining investitsiya faoliyati bank aktivlarini samarali boshqarishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Banklar investitsiya operatsiyalari orqali daromadlilikni oshirish, likvidlikni ta’minlash va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashga harakat qiladi.

Biroq investitsiya faoliyatida yuqori daromad olish imkoniyati bilan birga turli risklar ham mavjud. Bular qatoriga bozor riski, kredit riski, likvidlik riski va operatsion risklarni kiritish mumkin. Shu sababli investitsiya qarorlarini qabul qilishda zamonaviy tahlil usullari va raqamli texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy texnologiyalarning rivojlanishi tijorat banklariga investitsiya jarayonlarini avtomatlashtirish va samaradorligini oshirish imkonini bermoqda. Xususan, Big Data texnologiyalari orqali katta hajmdagi ma’lumotlarni tahlil qilish, sun’iy intellekt asosida risklarni prognozlash va raqamli platformalar orqali investitsiya qarorlarini qabul qilish bank faoliyati sifatini oshiradi.

Tijorat banklarida innovatsion texnologiyalarni joriy etishning asosiy muammolaridan biri texnik infratuzilma, malakali mutaxassislar va axborot xavfsizligi bilan bog‘liq masalalardir. Ushbu muammolarni hal etish uchun banklarda raqamli transformatsiya strategiyalarini ishlab chiqish va amalga oshirish zarur.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy takliflar ishlab chiqildi:

Tijorat banklarida investitsiya qarorlarini qabul qilish uchun raqamli analitik modellarni joriy etish.

Investitsiya risklarini baholashda sun’iy intellekt va mashinali o‘qitish texnologiyalaridan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish.

Tijorat banklarining investitsiya portfelini diversifikatsiya qilishda innovatsion moliyaviy instrumentlardan foydalanishni kengaytirish.

Innovatsion loyihalarni moliyalashtirishda banklar, venchur fondlari va texnologik kompaniyalar o‘rtasidagi hamkorlik mexanizmlarini rivojlantirish.

Bank investitsiya faoliyati samaradorligini baholashda raqamli ko‘rsatkichlarni hisobga oluvchi kompleks baholash tizimini joriy etish.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, tijorat banklarining investitsiya faoliyati samaradorligini oshirish zamonaviy moliyaviy texnologiyalarni keng joriy etish bilan bevosita bog‘liq. Raqamli texnologiyalar investitsiya qarorlarining asoslanganligini oshirish, risklarni kamaytirish va bank resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi.

Shuning uchun tijorat banklarida innovatsion moliyaviy texnologiyalar asosida investitsiya faoliyatini takomillashtirish moliya bozorining barqarorligini ta’minlash, banklarning raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining «Banklar va bank faoliyati to‘g‘risida»gi Qonuni. O‘RQ–580-son. – Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasining «Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida»gi Qonuni. O‘RQ–598-son. – Toshkent, 2019.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «2020–2025 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida»gi Farmoni. – Toshkent, 2020.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi Farmoni. – Toshkent, 2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. O‘zbekiston bank tizimi rivojlanishi bo‘yicha yillik hisobotlar. – Toshkent, 2020–2025.
6. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Investitsiya siyosati va moliyaviy bozorlar tahlili bo‘yicha hisobotlar. – Toshkent, 2023–2025.
7. O‘zbekiston Respublikasining «Investitsiyalar va investitsiya faoliyati to‘g‘risida»gi Qonuni. O‘RQ–598-son. – Toshkent, 2019.
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «2020–2025 yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida»gi Farmoni. PF–5992-son. – Toshkent, 2020.
9. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Monetar siyosat sharhi. – Toshkent, 2023–2025.
10. Abdullayeva Sh.Z. Pul, kredit va banklar. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2017.